

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2023.3.10>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Лідія ПАХОМОВА,
Валентина АНГОЛЕНКО

Підготовка соціальних педагогів до
використання інноваційних методів у
соціальному вихованні дітей із числа
внутрішньо переміщених осіб із
проявами ПТСР*

LIDIJA PAKHOMOVA, VALENTYNA ANGOLENKO. **Training of social teachers for use of innovative methods in social education of children from among internally displaced persons with demonstration of the PTSD.** In article the concept of professional training of social teachers for use of innovative methods in the course of social education of children from among internally displaced persons, in particular children with demonstration of a post-traumatic stress has been considered; the essence of professional training of social teachers to such activity and the importance of use of the newest methods of social-pedagogical work has been revealed; examples of innovative methods that

are useful, according to authors, for inclusion in process of social education of children from among internally displaced persons with demonstration of a post-traumatic stress have been given.

Keywords: *professional training, innovative methods, social education, children, internally displaced persons, post-traumatic stress.*

1. Постановка проблеми

Сьогодні, в умовах збройного конфлікту на сході України та проведенням масштабної антитерористичної операції, соціальна робота покликана сприяти вирішенню низки спричинених проведенням бойових дій соціальних проблем, шляхом актуалізації, розробки і впровадження інноваційних форм роботи із учасниками і жертвами збройного конфлікту. Окремою категорією соціально-педагогічної роботи є діти, які стали свідками трагічних обставин, були вимушені до раптової зміни місця проживання і перебувають в процесі адаптації до нових умов життєдіяльності. В цих умовах одним із пріоритетних завдань професійної підготовки соціальних педагогів виступає необхідність формування у них готовності до діяльності в змінюваних соціокультурних умовах, в умовах дефіциту соціально-педагогічних технологій роботи з дітьми із числа внутрішньо переміщених осіб і до використання інноваційних методів у процесі соціального виховання підростаючого покоління, спрямованих на оптимізацію соціального середовища, зняття напруги у колективі і створенні мікроклімату, сприятливого для боротьби із проявами посттравматичного стресу.

Однією із найважливіших умов успішної реалізації завдань соціальної допомоги і підтримки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб є усвідомлення необхідності професійного підходу до вирішення їх проблем та належної професійної підготовки відповідних фахівців. Вивчаючи питання забезпечення соціальної підтримки, соціального супроводу та ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб, вимушених переселенців, дітей, які зазнали насильства або стали їх свідками, нами було встановлено, що питання підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу не виступало об'єктом наукового дослідження.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Базовими у процесі дослідження проблеми підготовки соціальних працівників до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей є наукові доробки, в яких характеризуються зміст та основні напрями професійної підготовки фахівців соціальної сфери: О. Безпалько, Т. Дмитренко, О. Зварич, І. Карпова, С. Харченко, Н. Чернуха та ін.; процес професійної підготовки соціальних працівників Р. Вайнола, М. Галагузова, О. Гомонюк, Т. Логвиненко, Л. Міщик, В. Поліщук та ін.; особливості їхньої підготовки до роботи у різних сферах соціальної роботи з різними групами клієнтів: М. Андреева, О. Белоліпцева, Я. Кічук, І. Ковчина, О. Рассказова, Н. Тарасенко, Н. Олексюк, Ю. Чернецька та ін.; зарубіжний досвід професійної підготовки соціальних працівників висвітлено у дослідженнях Г. Лещук, О. Пічкарь, О. Пришляк, Г. Слезанська, Н. Собчак та ін.

Однак, вивчення праць вчених дозволяє стверджувати, що сьогодні наукова позиція щодо змістовного аспекту підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу недостатньо розкрита. Аналіз психолого-педагогічної наукової літератури з окресленого питання дозволив встановити наявність ряду суперечностей між:

- реальною потребою оптимізації процесу соціального виховання спеціальної категорії дітей із числа внутрішньо переміщених осіб, які мають прояви посттравматичного стресу, і недостатнім рівнем теоретичної і практичної розробленості соціально-педагогічних форм і методів роботи із ними в умовах ЗНЗ, територіальної громади, осередків соціальної допомоги;
- реальною потребою соціальної сфери у фахівців, готових до проектування, розробки інноваційних технологій та реалізації їх у процесі соціального виховання дітей із числа ВПО, дітей, які перебувають у стані посттравматичного стресу;
- потребою практикуючих соціальних педагогів у розробці інноваційних авторських проектів, комплексів соціально-педагогічних форм і методів соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу і недостатнім володінням ними необхідними компетенціями, які забезпечили б цю потребу і дозволили бути фахівцю конкурентно спроможним на ринку праці;

- потребою у підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах ВНЗ до інноваційної діяльності, зокрема до впровадження інноваційних форм соціально-педагогічної роботи у процес соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу і недостатнім рівнем теоретичної і практичної розробленості даної проблеми у теорії і практиці вищої професійної освіти.

Мета статті полягає у дослідженні змісту підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу.

3. Виклад основного матеріалу

Розпочинаючи дослідження змісту підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні спеціальної категорії дітей, вважаємо необхідним спочатку схарактеризувати специфіку адаптації до нових умов життєдіяльності та прояву посттравматичного стресу у них. Відповідно до законодавства України, внутрішньо переміщеною особою вважається особа, «яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [3]. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» гарантує кожній дитині, яка прибула з території, на якій виникли загрозові життю обставини, у тому числі дитині, яка прибула без супроводження батьків, інших законних представників, отримання довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи та забезпечення її прав і свобод. Першочерговими після прибуття на нове місце проживання, після забезпечення основних потреб дитини, є надання їх психолого-педагогічної допомоги, адже різка зміна місця навчання, проживання, соціального оточення, втрата зав'язків із друзями і родичами глибоко травмує психіку дитини, ускладнюючи процеси адаптації і реінтеграції дитини. Обтяжливими для психічного і фізичного здоров'я дитини є ситуації загибелі близьких людей або батьків, отримані під час воєнних дій поранення, ситуації, в яких дитина стала свідком агресії, жорстокого поводження, насильницьких

дій, смерті. У дітей, які пережили психотравмуючу ситуацію, формуються розлади психоемоційної сфери, які характеризуються відчуттям інтенсивного страху, безпомічності, тривожними снами, постійним і нав'язливим відтворенням травмуючих подій або психогенною амнезією (витісненням із пам'яті трасуючих подій), постійне відчуття небезпеки і очікування загрозливих для життя подій [2, с. 5]. Наявність цих ознак дозволяє фахівцям констатувати у дитини посттравматичний стрес – психічний розлад, який виникає внаслідок дії тяжкої стресової ситуації [5].

Процес адаптації дитини ускладнюється, якщо вона стикається із цькуванням, булінгом, проявами нетолерантного ставлення з боку інших дітей, до колективу яких прибула, або дискримінативними діями дорослих [1]. Дитина із числа внутрішньо переміщених осіб потребує особливої уваги з боку фахівців, зокрема соціального педагога, як дитина, яка в силу свого психоемоційного стану і життєвих обставин автоматично потрапляє до категорії «групи ризику». Прояви посттравматичного стресу підвищують ризик розвитку соціальної дезадаптації, віктимності особистості, девіантної поведінки, перекручення соціальних цінностей. Процес соціального виховання такої дитини потребує впровадження методів, які сприятимуть входженню дитини в нові умови життя, адаптації, формуванню просоціальної поведінки і комунікативних навичок, особистісному розвитку, подоланню проявів посттравматичного стресу з одного боку, і з іншого – інтенсивну роботу соціального педагога з колективом з метою створення сприятливого мікроклімату, згуртування, формування людяного, толерантного ставлення до вимушених переселенців, забезпечення успішної інтеграції дитини із числа внутрішньо переміщених осіб.

З огляду на це, питання підготовки соціального педагога до роботи з дітьми із числа внутрішньо переміщених осіб з проявами посттравматичного стресу набувають неабиякого значення. На думку Г. Олійник, «підготовка соціального педагога здійснюється шляхом формування конкретних професійних умінь» [6, с. 129], і пов'язана із формуванням у фахівця системи компетентностей, наявність яких визначає готовність соціального педагога до певного виду роботи.

Аналіз енциклопедичної літератури показує, що по відношенню до професійної підготовки соціального педагога компетенція може виступати у вигляді певних вимог до виконання професійної діяльності, кола повноважень, завдань, питань, які

належить вирішувати майбутньому спеціалісту, показників його кваліфікації, а компетентність є особистісною приналежністю працівника соціальної сфери, яка розвивається в процесі його навчання, самостійної діяльності та показує ступінь оволодіння ним відповідними компетенціями. Результатом професійної підготовки визначають готовність фахівця до здійснення професійної діяльності. При цьому поняття готовності і компетентності співвідносяться за спільними і відмінними рисами або як часткове і загальне. Так, К. Піцул, вивчаючи співвідношення цих понять, робить висновок про те, що готовність як складне новоутворення особистості містить у собі не тільки когнітивний та операційний компоненти, а й мотиваційну, волюву й аксіологічну складові, що забезпечує стійке прагнення до ефективного виконання діяльності [7, с. 131].

В нашому дослідженні під готовністю соціального педагога до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб з проявами посттравматичного стресу ми розуміємо діяльність фахівця, спрямовану на оволодіння, розробку, укладання комплексу інноваційних соціально-педагогічних методів соціального виховання дітей, впровадження їх у практику соціально-педагогічної роботи з категоріями вимушено переміщених осіб, жертв несприятливих умов соціалізації, осіб, які стали свідками або/та жертвами різних видів насильства, з метою створення сприятливих умов соціалізації, розвитку особистості постраждалих дітей і нівелювання проявів посттравматичного стресу у поведінковій і мотиваційно-ціннісній сферах. Таке тлумачення спирається на розуміння готовності соціального педагога до інноваційної діяльності як інтегральної особистісної якості, яка включає в себе стійку систему мотивів до розробки, впровадження і використання інноваційних форм, методів і технологій соціально-педагогічної діяльності; професійних умінь і компетентностей, які забезпечують цей процес [4, с. 77].

Спираючись на результати аналізу наукових джерел, готовність соціального педагога до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб з проявами посттравматичного стресу ми пропонуємо характеризувати високим рівнем сформованості наступних професійних умінь:

- здійснювати авторське соціальне проектування, спрямоване на роботу із дітьми з проявами посттравматичного синдрому

в умовах ЗНЗ, ЦСССДМ, територіальної громади, осередках соціальної допомоги і обслуговування, спираючись на принципи етичності, неупередженого ставлення, об'єктивної оцінки потреб дитини на індивідуально-творчому рівні;

- оптимізувати і якісно збагачувати процес соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб на основі використання інноваційних методів соціально-педагогічної роботи;
- добирати найбільш доцільні і оптимальні інноваційні засоби (методи, форми, технології та ін.) для реалізації завдань соціального виховання, адаптації до нових умов життєдіяльності, ресоціалізації, корекції негативних поведінкових проявів у дітей із числа внутрішньо переміщених осіб, зокрема для роботи з особами із проявами посттравматичного стресу;
- розробляти і впроваджувати комплекс соціально-педагогічних засобів соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного синдрому на основі використання новітніх соціально-педагогічних технологій та з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини;
- розробляти інноваційні соціально-педагогічні програми і технології профілактики негативних явищ у територіальній громаді, до якої інтегровано дітей із числа внутрішньо переміщених осіб, з урахуванням підвищеного ризику формування девіантної і віктимної поведінки останніх;
- змінювати стратегії власної професійної діяльності у відповідності із соціокультурними вимогами, забезпечувати процес соціального виховання спеціальних категорій дітей новітніми, нетрадиційними методами.

Окрім того, соціальний педагог, готовий до роботи з такою категорією дітей і до використання інноваційних методів у їх соціальному вихованні, має володіти низкою особистісних якостей і властивостей: креативне мислення, творчий підхід до виконання професійних обов'язків, самостійність, відповідальність, готовність до змін, високий рівень кваліфікації, ініціативність, критичне відношення до дійсності, неупереджене ставлення, здатність долати неконструктивні стереотипи, володіння засобами перформансної комунікації тощо.

У контексті нашого дослідження вважаємо доцільним окрему увагу зосередити на креативності соціального педагога як якості, яка забезпечує творчий процес і нестандартний підхід та безпосередньо пов'язана із інноваційною діяльністю. До переліку якостей майбутнього фахівця соціальної сфери, які сприятимуть успішному формуванню креативності, Л. Петришин відносить також вміння використовувати стандартні педагогічні прийоми в нестандартних ситуаціях, творчу сміливість, інтуїцію, артистизм, допитливість та спостережливість, уміння вести творчий пошук, легкість асоціювання та ін. [8, с. 5].

Наявність окресленого кола професійних умінь у поєднанні із професійно значущими особистісними якостями дозволить фахівцю реалізувати свій творчий потенціал на високому рівні і впроваджувати у професійну діяльність інноваційні ті інтерактивні методи соціального виховання, до яких ми пропонуємо віднести форум-театр, соціально-педагогічний театр, відеолекторій, флеш-моб, заняття з використанням інтерактивних і тренінгових вправ, навчальні, сюжетно-рольові, ділові та імітаційні ігри, квест, веб-квест, геокешинг, соціальні акції, тематичні дискотеки, віртуальні екскурсії тощо. Використання цих методів у процесі соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб з проявами посттравматичного стресу дозволить перш за все створити умови для саморозкриття, формування установки на особисту значущість дитини, врегулювання її емоційного настрою; по-друге, здійснювати профілактику і корекцію соціальної дезадаптації, використовуючи суб'єкт-суб'єктний підхід у процесі подолання труднощів соціалізації, формувати позитивний соціальний досвід, комунікативні вміння та навички; по-третє, проводити спеціальну соціально-педагогічну профілактику у цікавій для дітей формі, сприяти формуванню навичок здорового способу життя, вольових і моральних якостей дітей, активної громадянської позиції, потреби успішної самореалізації і виборі сфери професійної діяльності.

4. Висновки і перспективи подальших наукових розвідок

Таким чином, аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа вимушено переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу, дозволяє нам стверджувати, що її реалізація у процесі професійної

діяльності потребує від спеціаліста високого рівня готовності до її здійснення. Під готовністю соціального педагога до такого виду діяльності ми розуміємо діяльність фахівця, спрямовану на оволодіння, розробку, укладання комплексу інноваційних соціально-педагогічних методів соціального виховання дітей із проявами посттравматичного стресу, впровадження їх у практику соціально-педагогічної роботи з категоріями вимушено переміщених осіб, жертв несприятливих умов соціалізації, осіб, які стали жертвами різних видів насильства, з метою створення сприятливих умов соціалізації, розвитку особистості постраждалих дітей і нівелювання проявів посттравматичного стресу у поведінковій і мотиваційно-ціннісній сферах.

Проведене нами дослідження змісту професійної підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у процесі соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу не є самодостатнім і вичерпним, і піднімає низку пов'язаних проблем. Зокрема, подальшого вивчення потребують питання доповнення змісту програм професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ для формування компетентностей використання інноваційних форм і методів соціального виховання дітей вимушених переселенців, дітей із проявами посттравматичного стресу, оновлення програм післядипломної освіти соціальних педагогів та програм підвищення кваліфікації фахівців соціальної сфери, які працюють із зазначеним контингентом. З огляду на це, актуальності набувають питання розробки спеціальних курсів професійної підготовки, засобів діагностики готовності соціальних педагогів до використання інноваційних методів соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб.

References:

1. Дискримінація дітей ВПО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radnyk.org/dyskryminatsiya-ditey-vpo.html>.
2. Допомога людині, яка перебуває в стані шоку, стресу чи травми : практичні поради соціальним працівникам, психологам та волонтерам / упорядники: В. М. Бондаровська, Т. В. Кульбачка, Е. Б. Ламах, Л. І. Козуб. – Редакція П. – К., 2015. – 23 с.
3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (із змінами, внесеними згідно із Законами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

4. Максименко Е. В. Формирование готовности будущих специалистов по социальной работе к инновациям в профессиональной деятельности : дисс. канд. пед. наук : 13.00.08 / Елена Викторовна Максименко ; Балтийский Федеральный университет имени И. Канта. – Калининград, 2011. – 195 с.
5. Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту : Підготовлено в межах виконання Проекту «Підтримка реформи соціального сектору в Україні», який впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні / під загальною редакцією Іванової О. Л., упорядників: д. мед. н. Пінчук І. Я., д.мед.н. проф. Хаустової О. О., к.психолог.н. Степанової Н. М., Чайки А. В., Пінчук А. О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dszn-zoda.gov.ua/node/495>.
6. Олійник Г. М. Теоретичні засади професійної підготовки соціальних педагогів / Г. М. Олійник // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / [редкол.: Козубовська І. В. (гол. ред.) та ін.]. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. – Вип. 21. – С. 128-130.
7. Піцул К. С. Співвідношення понять «професійна готовність» та «професійна компетентність» у сучасній освітній парадигмі / К. С. Піцул // Актуальні питання сучасної педагогіки : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 11-12 грудня 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 129-131.
8. Петришин Л. Й. Формування креативності майбутніх соціальних педагогів в умовах професійної підготовки / Л. Й. Петришин // Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 4. – С. 1-6.

Transliteration of References:

1. Dyskryminatsiia ditei VPO [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.radnyk.org/dyskryminatsiya-ditey-vpo.html>.
2. Dopomoha liudyni, yaka perebuvaie v stani shoku, stresu chy travmy : praktychni porady sotsialnym pratsivnykam, psykhologham ta volonteram / uporiadnyky: V. M. Bondarovska, T. V. Kulbachka, E. B. Lamakh, L. I. Kozub. Redaktsiia II. K., 2015. 23 s.
3. Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib (iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
4. Maksimenko E.V. (2011). Formirovanie gotovnosti budushih specialistov po socialnoj rabote k innovatsiyam v professionalnoj deyatelnosti: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Elena Viktorovna Maksimenko; Baltijskij Federalnyj universitet imeni I. Kanta. Kaliningrad. 195 s.
5. Metodychni rekomendatsii shchodo nadання pershoi psykhologichnoi dopomohy simiam z ditmy, ditiam, yaki perebuvauiut/perebuvaly u zoni zbroinoho konfliktu : Pidhotovleno v mezhakh vykonannia Proektu «Pidtrymka reformy

- sotsialnoho sektoru v Ukraini», yakyi vprovadzhuietsia Prohramoiu rozvytku OON v Ukraini / pid zahalnoi redaktsiieiu Ivanovoi O.L., uporiadnykiv: d. med. n. Pinchuk I.Ya., d.med.n. prof. Khaustovoi O.O., k.psykholoh.n. Stepanovoi N.M., Chaiky A.V., Pinchuk A. O. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dszn-zoda.gov.ua/node/495>.
6. Oliinyk H.M. (2011). Teoretychni zasady profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv / H. M. Oliinyk // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu : Seriia: Pedahohika. Sotsialna robota / [redkol.: Kozubovska I.V. (hol. red.) ta in.]. Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla». Vyp. 21. S. 128-130.
 7. Pitsul K.S. (2015). Spivvidnoshennia poniat «profesiina hotovnist» ta «profesiina kompetentnist» u suchasni osvittii paradymy / K.S. Pitsul // Aktualni pytannia suchasnoi pedahohiky : materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Uzhhorod, 11-12 hrudnia 2015 roku). Kherson : Vydavnychiy dim «Helvetyka». S. 129-131.
 8. Petryshyn L.Y. (2012). Formuvannia kreatyvnosti maibutnikh sotsialnykh pedahohiv v umovakh profesiinoi pidhotovky / L.Y. Petryshyn // Psykholoho-pedahohichni nauky. № 4. S. 1-6.

Authors

Lidia Valeriivna PAKHOMOVA
*Senior Lecturer, Department of Social Work and
of Social Pedagogy, Communal Institution
"Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy"
Kharkiv Regional Council,
Kharkiv, Ukraine
E-mail: lidiaphmv@gmail.com*

Valentyna Volodymyrivna ANGOLENKO
*Graduate Student, Donbas State
Pedagogical University,
Sloviansk, Ukraine
E-mail: v_angolenko@ukr.net*

Abstracts

ЛІДІЯ ПАХОМОВА, ВАЛЕНТИНА АНГОЛЕНКО. Підготовка соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами ПТСР. У статті розглянуто по-

няття професійної підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у процесі соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб, зокрема дітей із проявами посттравматичного стресу; розкрито суть професійної підготовки соціальних педагогів до такої діяльності та значення використання у ній новітніх методів соціально-педагогічної роботи; наведено приклади інноваційних методів, доцільних, на думку авторів, для включення у процес соціального виховання дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу.

Ключові слова: професійна підготовка, інноваційні методи, соціальне виховання, діти, внутрішньо переміщені особи, посттравматичний стрес.

LIDIJA PAKHOMOVA, VALENTYNA ANGOLENKO.
Przygotowanie pedagogów społecznych w zakresie stosowania metod innowacyjnych w wychowaniu społecznym dzieci z grupy osób wewnętrznie przesiedlonych z objawami zespołu stresu pourazowego (PTSD). W artykule omówiono pojęcie przygotowania zawodowego pedagogów społecznych pod kątem stosowania metod innowacyjnych w procesie wychowania społecznego dzieci z grupy osób wewnętrznie przesiedlonych, w szczególności dzieci z przejawami stresu pourazowego; przedstawiono istotę przygotowania zawodowego pedagogów społecznych do takiej działalności oraz znaczenie stosowania nowoczesnych metod pracy społeczno-pedagogicznej; podano przykłady metod innowacyjnych, które zdaniem autorów są odpowiednie do włączenia do procesu edukacji społecznej dzieci z grupy osób wewnętrznie przesiedlonych z przejawami stresu pourazowego.

Słowa kluczowe: przygotowanie zawodowe, metody innowacyjne, wychowanie społeczne, dzieci, osoby wewnętrznie przesiedlone, stres pourazowy.

* Матеріал підготовлено у 2017 році (коли тривав 4-й рік війни, яку в 2014 році розпочала Росія проти України) і вперше представлено на I-й Міжнародній Міждисциплінарній Асамблеї «“ІТСП: дорослі, діти та родини в ситуації війни” (8-10 грудня 2017 року, м. Київ, Україна) (Ред.)